

מה נחשב לתערובת?

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז הלכה ב
בירר אוכלים מתוך אוכלים. חזקיה אמר חייב רבי יוחנן אמר פטור. מתניתא פליגא על חזקיה דאמר בורר ואוכל
בורר ומניח על השולחן. ר' בון בר חייה בשם רבי שמואל בר רב יצחק תיפטר שהיו אורחין אוכלין ראשונה
ראשונה. והתני ובלבד שלא יבור את כל אותו המין. אם עשה כן בשבת חייב. על דעתיה דחזקיה שכן הבורר כדרכו
בשבת חייב. על דעתיה דר' יוחנן שכן הבורר כדרכו במקום אחד חייב. דעתיה דחזקיה אפילו עיגולין מן גוא עיגולין.
אפילו רמונים מן גוא רמונים. או כיני אפילו בני נש מן גוא בני נש. מיי כדון כל עמא מודיי להדא דרבי אימי דרבי
אימי הוה ליה אורחין אפיק קומיהון תורמוסין ופסיליין. אמר לון הבין דעתיכון דאתון מיכול קיסייא בסופא.

קרובן העדה מסכת שבת פרק ז הלכה ב
חזקיה אמר חייב. דאף באוכל מתוך אוכל שייך ברירה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו מין שרוצה לאכול
דאותו מין שאינו חפץ לאכול עתה חשוב כפסולת לאותו שחפץ בו עתה ודוקא בבורר ומניח פליגו דבבורר לאכול
לאלתר לכ"ע שרי:
בורר ומניח על השלחן. וקשיא לחזקיה:
תיפטר. הא דתניא בורר ומניח על השלחן היינו שהאורחים אוכלים מיד מה שמניח על השלחן דה"ל כבורר ואוכל
מיד:

והתני'. בניחותא'.
ובלבד שלא יבורר כל המין. ומ"ט אלא דכשבורר כל המין ניכר הברירה במין הנשאר וזהו ודאי אסור שהרי אינו
אוכלו עתה וה"ל כבורר ומניח והיינו דחזקי':
אם עשה כן בשבת. שבירר כל המין חייב:
על דעתיה דחזקיה. לכך חייב אפי' בירר לאורחין:
שכן הבורר כדרכו בשבת חייב חטאת. וזה הנשאר כבורר כדרכו הוא וכדפרישית א"נ ברייתא בי"ט נשנית וה"ק
לכך אסור אפי' בי"ט לבורר כל המין שכן בשבת חייב חטאת:
שכן הבורר כדרכו במקום אחר. פי' הבורר אוכל מתוך הפסולת חייב לפיכך אם בירר כל המין חייב חטאת א"נ לפי
שבשבת בבורר אוכל מתוך הפסולת חייב חטאת אם בירר כל המין בי"ט אסור:
על דעתיה דחזקיה. דאסור לבורר אפי' אוכל מתוך אוכל ה"ה אפי' עיגול של דבלה שהוא גדול אסור לבורר מתוך
שאר עיגולין וכן רמונים אסור לבורר זה מתוך זה:
אין כיני. אם כן היא אפי' בני אדם מתוך בני אדם אסור לבורר לדעת חזקיה:
מאי כדון. הלכתא מאי כחזקיה או כר"י:
כל עמא. הכל מודים להא דרבי אימי:

דרבי אימי הוה ליה אורחין הוציא לפנייהם תורמיסין עם הפסולת שלהם. ולא ביררם מקודם אמר להו הבו דעתיכם
לבורר האוכל שלא תאכלו הקיסמים בסוף שהיו הקיסמים מעורבים עם התורמיסים ש"מ דאסור לבורר אוכל מתוך
פסולת אפי' לבורר ולהניח על השלחן אסור אלא לבורר לעצמו ולאכול מיד מותר ומחמיר טפי מחזקיה:

בורר כשיש רק מין אחד

תרומת הדשן סימן נז

שאלה: חתיכות דגים מונחים /שמא צ"ל: מונחות/ על לוח אחד, או בקערה מפורדות זו מזו, כמו שרגילין להניח כן. ובשבת כשבא לאכול מהן רוצה לאכול מקצתן, ולשייר מקצתן לסעודה אחרת היאך יברור אלו מאלו שלא יבא לידי חיוב בורר?

(תשובה: יראה דלא צריך לדקדק כ"כ בדבר, כמו שאבאר לקמן אף על גב דאחד מהגדולים היה נזהר לברור דווקא אותו שהיה רוצה לאכול עתה, ואותן שהיה רוצה לשייר עד סעודה אחרת הניח מונחים על הלוח. וראיתו מהא דכתב אשירי פ' כלל גדול: ת"ר היו לפניו שני מיני אוכלין בורר ואוכל כו'; ומסיים דבורר ואוכל לאלתר, ושיעור לאלתר פירש ר"ח ז"ל, שיעור מה שמסיב לאותה סעודה על השולחן. ודווקא אוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל אסור, והבורר שני מיני אוכלין אותו שרוצה לאכול עתה מיקרי אוכל, ואידך מיקרי פסולת ע"כ. מוכח דבנ"ד חשיב ברירה.)

אמנם נראה דאפי' לפי זה לא חשיב ברירה, אלא דווקא בשני מינים ולא במין אחד כלל, דודאי דוקא נקט התנא, וכן כל המחברים שני מיני אוכלין. והכי איתא במרדכי פ' אלו טריפות, גבי נפלה לאור, דכל היכא דמצינו למימר דלישנא דמתניתין דווקא הוא, לא אמרינן לאו דווקא הוא אפי' להחמיר ע"ש, מ"מ שני מיני דגים לאו מין אחד מיקרי, דהא פסיק בא"ז במס' עבודה זרה, דמיני דגים חלוקים בשמן מיקרי מין בשאין מינו, לענין ביטול כ"ש להאי מילתא.

אמנם נראה דמאד היה כנגד סברת הלב, דשני מינים שניכרים בהפרדתם חתיכות גדולות שמונחים יחד, דיהא ברירה שייכא בהו, דלשון המרדכי פ' כלל גדול לא משמע הכי, דכתב הילכך יזהר אדם מיני פירות שנתערבו כו', משמע דווקא כשהם מעורבים ואינם ניכרים, אבל בכה"ג אף על גב דאין כל מין ומין מסודר בפני עצמו, מ"מ לא מיקרי מעורב. אפס הואיל וכו' בסמ"ג, דהבורר פסולת מתוך האוכל, ואפי' בורר לאלתר חייב חטאת, אין לחלק ולהקל בלא ראייה ברורה, ולא להתיר אלא שיקח משני המינים להשהותן לסעודה אחרת, אם לא ירצה לברור אותן שיאכל עתה. ונראה דבכה"ג לא חשיב בורר, הואיל ובורר משני המינים הוא כאלו בורר ממין אחד. ואף על גב דאין לדקדק זה ממאי דנקט שני מינים, דאיכא למימר דלא אתי לאפוקי, אלא היכא דליכא אלא מין אחד, אבל לעולם בדאיכא תרי מיני לקמיה, אפי' יברור משניהם חשיב ברירה. אמנם מלשון אשירי דלעיל משמע קצת דלא חשיב ברירה כה"ג, כשהוא בורר שני המינים דכ' אותן שרוצה לאכול עתה מיקרי אוכל, ואידך מיקרי פסולת, מדלא כ' מה שרוצה לאכול עתה משמע דקאי על המין, ורוצה לומר אותו המין שרוצה לאכול עתה, ומשום דצריך לברור מין ממין נקט הכי וק"ל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיט סעיף ג

היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים, בורר אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכול מיד. הגה: ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים ואסור לברור א' מחבירו אלא בידו, כדי לאכלן מיד, >ט"ז (ב) < אף על פי שהחתיכות גדולות וכל אחת נכרת בפני עצמה. אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, (משנה ברורה טו) לא מיקרי ברירה. ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך, שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו (תרומת הדשן סי' נ"ז). ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום, כגון שבייר שחרית לאכול בין הערבים, חייב.

ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק ב

(ב) (פמ"ג) גדולות מתוך קטנות. - דבת"ה סי' נ"ז כ' שאין איסור ברירה אלא בב' מינים... ובמהרי"ל כ' בהלכות פסח ולדוך מצה ביום טוב של פסח מותר דקי"ל אין טחינה אחר טחינה אך יזהר שלא יברר הפרורים הגדולים מתוך הקטנים כי איסור בורר יש באוכלין עכ"ל ורש"ל פ"ק דביצה בספרו סי' מ"ב מביאו אלא שתמה עליו דהא ברירה מותר בי"ט אלא שלכתחלה ימעט בטרחה עכ"ל משמע דבשבת מודה רש"ל דיש בזה משום ברירה וכיון דיש כאן חשש איסור דאורייתא יש להחמיר אפי' במין אחד ולא יברור אפי' במין אחד ואפי' גדולות מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא בדרך ברירה כנלע"ד:

משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

(טו) לא מקרי ברירה - אם לא שקצת מהם אינם טובים כ"כ כמו חתיכות האחרים כגון שנקדחו מכח הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לברור אותן שלא נקדחו או שאיזה חתיכות דגים הוי מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לברור אלו מאלו בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה וצריך לברור זה שרוצה לאכול עכשיו ודמי ממש לעלין מעופשין בס"א. ותפוחים חמוצים ומתוקים מסתפק הפמ"ג אי מקרי מין אחד אם לא ואם מחמת חמיצותו אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת ויש בזה משום איסור ברירה ואפי' נאכלים ע"י הדחק יש בזה איסור מדרבנן ודמי לעלין מעופשין הנ"ל בס"א. והנה הט"ז מחמיר אפילו במין אחד שלא יברור אלא אותו שרוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה אבל הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כה"ד. **ודע דבשר צלי ומבושל מקרי ב' מינים לענין זה** וכ"ש בשר של מיני עופות מחולקין וע"כ צריך ליזהר בסעודות גדולות שמונחים כמה מיני עופות יחד ובוררין להניח למוצאי שבת שיבררו אלו שרוצין לאכול עכשיו ולא להיפוך. כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלויים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבשו ועי"ז מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא הוי בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא הוי בכלל בורר ועיין בבה"ל:

ים של שלמה מסכת ביצה פרק א סימן מב

וכתב הרא"ש (סי' כ"ג) ונראה, **דאגוזים ובטנים שנשתברו, ומונחים עדיין בקליפתן**, אף על פי שהקליפה מרובה על האוכל, לא מיקרי שם פסולת עלייהו, כיון דאורחיהו בהכי, והוי שומר לפירי. ולא דמי לעצמות וקליפין, שכבר נפרדו לגמרי מן האוכל ע"כ. ולכאורה נראה דליכא נפקותא בהאי פיסקא, דלא כתב הרא"ש אלא להוציא מכלל, שלא יהא אסור כולו בטלטול, כפירש"י. אבל לפי מה שפ"י, דלא נאסר בהכי, ואין חילוק בין פסולת מרובה, אלא לענין בורר. אף הכא נקרא הקליפות פסולת, והאוכל אוכל. דלא גרע מבורר אוכל מתוך אוכל. דמה שרוצה לאכול עתה נקרא אוכל, והשאר פסולת, וכ"ש כה"ג. **אכן נראה, דאינו דומה לבורר אוכל מתוך האוכל. דהיינו משום שהם שני מינים, כפסולת ואוכל, אבל הכא מין אחד הוא ואין שם פסולת עליו, ובאיזה [ענין] שמתקן האוכל מתוך השומר, תיקון אוכל בעלמא הוא, ואין שם מלאכה עליו ע"כ.**

בורר בדברים שאינם גדולי קרקע

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן כ

דרבנן ס"ל אין דישה אלא בגד"ק, =בגידולי קרקע= והכי קיי"ל, וכן מצינו שם (דף ע"ג) גבי כניף מלחא ממלחתא פליגי אביי ורבה, וס"ל לאביי דאין מעמר אלא בגד"ק, והכי קיי"ל, ועיין מג"א (סי' ש"מ סקט"ו) הוכיח דהגרסא רבה ולא רבא כיון דרבא ס"ל להדיא דאין דישה אלא בגד"ק ה"נ ממילא אין עימור אלא בגד"ק דמה"ת נחלק בין עימור לדישה דכולהו ילפינן ממשכן, ונוסף על זה מצינו בתה"ד (סי' נ"ו) כ' לדמות דה"נ =דהכא נמי= אין טחינה אלא בגד"ק, אלא דכתב רביה לרבא דס"ל יש עימור שלא בגד"ק, מ"מ י"ל בטחינה מודה כיון דבאוכלין בלא"ה ל"ש טחינה כ"כ עיין שם, ולפ"ז י"ל ה"נ אין זורה אלא בגד"ק דמה"ת לחלק בזה.

ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק יב
בפרק כ"ג כתבו התו' היו לפניו ב' מיני אוכלים גרסי' כו' עכ"ל ונרא' לכאורה דר"ל דאין שייך ברירה אלא במידי דאוכל אבל בשאר דברים כגון לברור כלי מתוך כלים אין שייך בזה איסור בריר' וכ"מ מכל הנזכ' באיסור בורר נקטוה במידי דאכילה וע"כ לא נקט התנא סתם היו לפניו ב' מינים אלא אוכלים דוקא. אלא דאיתא בגמ' אח"כ שם אמר רבא האי מאן דעביד חביצה /חביתא/ חייב משום ז' חטאות וחשיב רש"י בורר ביניה' דהיינו בורר הצורו' הגסות מתוכו כו'. ואם כן צריך לומר הא דכתבו התו' מיני אוכלין גרסי' לרבנות דאפי' באוכל מתוך אוכל אמרינן דהנשאר הוה פסולת:

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן שכא ס"ק י
וברר משמע בסימן שי"ט [סעיף ג בהגה] שני מיני דגים (ממין) [מיקרין] בורר מן התורה, יע"ש [תרומת הדשן] בסימן נ"ז. ובמשכן אין למילף חדא מחבריה, דוקא עימור ודישה בגדולי קרקע ולא אינך (בורר קנקנים שיש בהן יין ושיש בהן שרר וכדומה משמע דהוה בורר גמור), ואם כן לפרר דגים חיינ לעופות אסור על כל פנים מדרבנן,

בורר בכלים

משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו
כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על מקומם ולא להיפוך

אור שמח הלכות שבת פרק ח הלכה יא
[יא] דע דבורר גדרו הוא **בדבר הבלול יחד ומשתמש כשהוא בלול**, בזה אם בורר מאתו פסולת מתוך האוכל, או בשני מינים, הוי בורר, והוי מלאכה, אבל בדבר שאינו בלול לא שייך בורר, וזה שמעורר הירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) רמונים מגו רמונין, מעתה אפילו בני נשא מגו בני נשא, פירוש דאין בלולים, ולפי זה בורר כלי מתוך כלי, דאטו משתמש כשהן בלולים, הלא בכל קערה משתמש בפ"ע לא שייך בהו בורר, אלא שהטורי זהב כתב דבורר הוי לא במאכל לחודה, רק בעץ ומתכות ג"כ, והביא ע"ז מדברי רש"י (שבת עב, ב ד"ה חייב אחת עשרה) גבי חלתא דבורר קנים יפות חייב, ושם יכול לעשות כשהן בלולין, וזה כתב הט"ז סימן שי"ט ס"ק י"ב, דבדברי התוס' (שם עד, א ד"ה היו) נראה דדוקא באוכלים הוי בורר, ולא כלים, והביא דברי רש"י, וממה שפלטה קולמוסו כלים הביאו המחברים הבאים אחריו דגם בכלי איכא בורר, **וטעו בזה, דבמלאכת בורר צריך שיהא בלול, ואין זה לא בכלים ולא בבגדים, אלא שמאכל לאו דוקא וכמו שביארנו.**

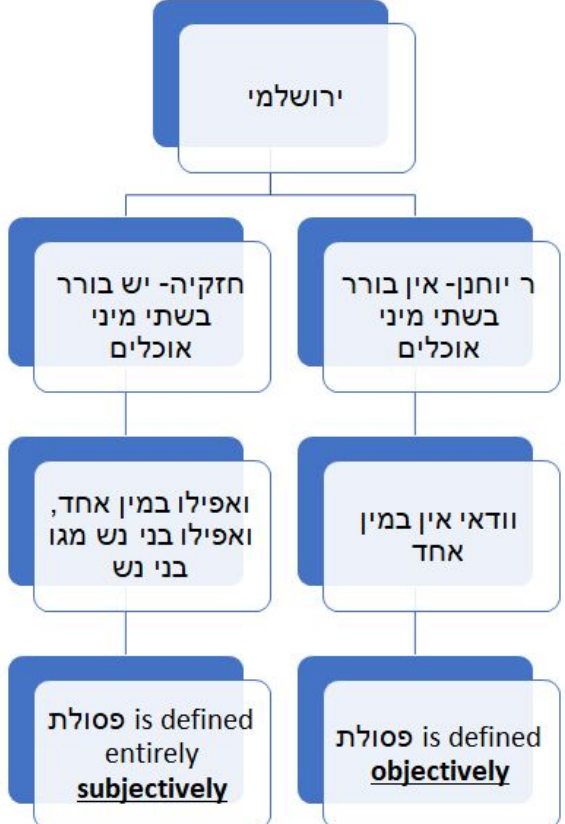
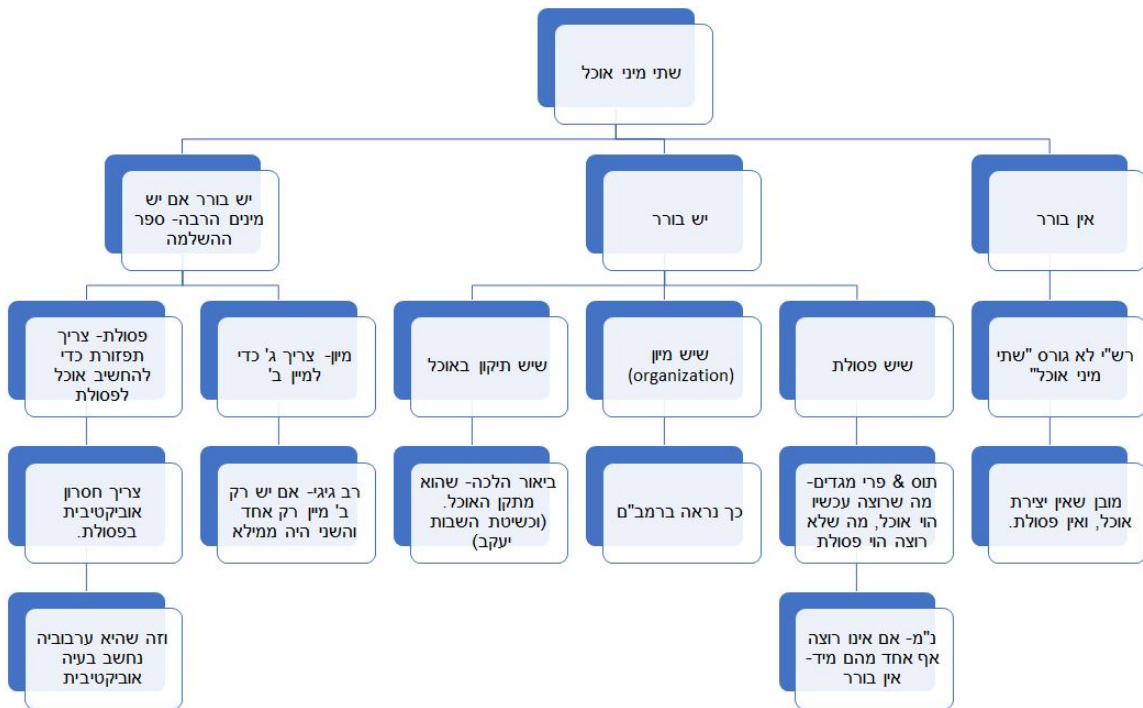
ערוך השולחן אורח חיים סימן שיט
סעיף ח- ולפ"ז יש לשאול שאלה גדולה דאיך מצאנו ידינו ורגלינו בכמה דברים כגון שמונחים מעורבים כפות ומזלגות וסכינים ואנו צריכים כעת לסכינים ובוררים הסכינים מביניהם או הכפות או המזלגות וכן כשתלויים הרבה בגדים על הכותל ונצרך לשנים ושלושה בגדים ונוטלין מהכותל כל הבגדים ובוררין הבגדים הצריכים והשאר תולין על הכותל בחזרה וכן אם היו מונחים הרבה ספרים מעורבין זה על גבי זה וצריך כעת לאיזה ספרים ובוררין ונוטלין וכן על השלחן אצל העשירים יש כמה מיני קערות קטנות וגדולות ולכל מאכל בוררין קערות שונות וכיוצא בזה כמה עניינים ואם יש ברירה בכל דבר לא מצאנו ידינו ורגלינו בהרבה עניינים:

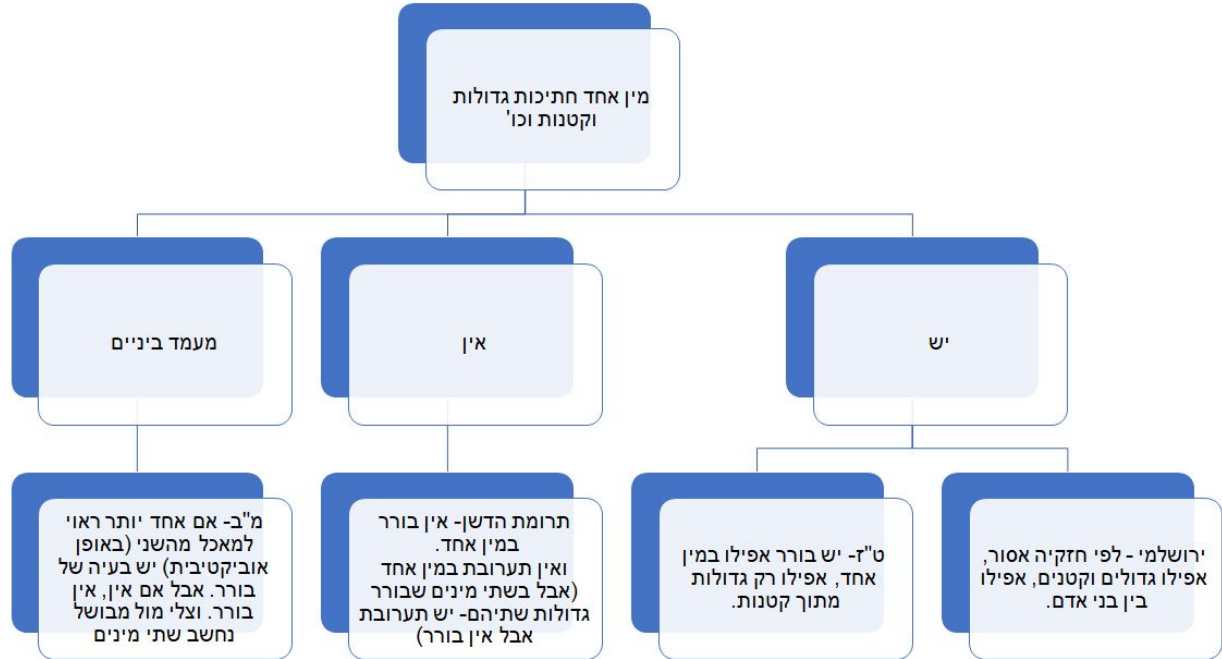
סעיף ט- ותשובת דבר זה משני פנים **האחד** דבדבר הניכר הרבה לעין הרואה לא שייך לומר בזה ברירה **שאיין זה ברירה אלא נטילה בעלמא** וכל אלו הדברים שחשבנו הם נראים לעין כמו בבגדים וכלים וספרים כמובן ואין לומר

הא גם שני מיני פירות נראים לעין כמו תאנים וענבים דאינו כן דמתוך קטנותן וריבויין צריכין לברור זה מזה משא"כ בבגדים וכלים וספרים. והשני שהרי יתבאר דבשעת האכילה יכול ליטול אוכל מתוך הפסולת ולאכול שאין זה דרך ברירה ודרך האכילה בכך וממילא דבכל הדברים שאנו צריכין כעת ללבוש הבגדים ולהשתמש בהכלים וללמוד בהספרים הוי כשעת אכילה ולא שייך בזה ברירה [ובוודאי לברור ספרים זה מזה כדי להעמידן על מקומן או בגדים זה מזה כדי לתלותן וכן בכלים אין היתר לטעם זה אבל לטעם הראשון אין איסור בדבר ויש לעיין בזה ודו"ק]:

שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן לה

והגהמ"ח מהרש"ג ז"ל השיב להתיר מכמה טעמים, ובעיקר חידש לומר דבכגון אופן כזה אין לו שייכות בכלל לאיסור בורר, וז"ל: אלא דבלאה"כ נראה דכמו נדון שלנו אין בו משום בורר, והוא, משום דנראה דמלאכת בורר לא שייך אלא במידי דלאחר שיברור אין הדרך לחזור ולערב הדברים כמו בכל פסולת הנברר מן האוכל דלאחר הברירה שוב אין מערבין הפסולת עם האוכל וכה"ג הוי במלאכת המשכן, וכן בשני אוכלים בסי' שי"ט מיירי ג"כ בכה"ג שלאחר שבוררין האוכל מתוך חבירו אין חוזרין ומערבין יחד שני האוכלין, ובכה"ג נראין הדברים דהלקיחה לשם ברירה הוא, אבל בכמו נדון שלנו בענין הפתקאות דהמנהג הוא שלאחר שכבר כתבו במוצש"ק מה שנדר כל איש ואיש חוזרין ומערבין הפתקאות של ח"י צ"ל וח"י פשיטא כולם ביחד, א"כ נראה דלקיחת הפתקא בש"ק לאו ברירה היא אלא נטילה ממקומו הוא שמקומו הוא להיות מונח באותו הכיס, א"כ לדעתי בכה"ג לאו בכלל בורר הוא כלל, וראי' לזה דלא שמענו מעולם שמי שיש לו ספרים של כמה מינים והם מונחים ביחד בארגז סגור כנהוג שיהי' נימא שמי שצריך בשבת לאיזה ספר מאותן ספרים ולוקח אותו שיהי' שייך בזה איסור בורר, וכן בבגדים כה"ג מי שיש לו בארגז גדול כמה בגדים תלויין והוא רוצה ליקח בשבת איזה בגד או חלוק כנהוג, וכן בארגז של כמה כוסות גדולים וקטנים כמו שהוא המנהג שבגדולים שותים בהם מים ובבינונים שותים בהן יין ובקטנים שותים בהם יי"ש שהוא חריף, ולא שמענו מעולם שיהי' בלקיחת איזה בגד מהבגדים, או כוס מהכוסות דררא דאיסור בורר, אלא ודאי שהוא לטעם הנ"ל, דכיון דהמנהג הוא שלאחר ההשתמשות של הבגד או הכוס חוזרין ומניחין אותו באותו מקום מעורב עם האחרים א"כ מוכח דגם הלקיחה מתחילה לאו ברירה הוא אלא לקיחה ממקום למקום הוא,

מתיבתא ברקיעא: לעילוי נשמת הרב בן-ציון בן הרב יחזקאל ואסתר מרים

